

Renkums Beekdal *natuurlijk beter!*

Vrijwilligers laten de beken stromen

Het industrieterrein aan de Beukenlaan staat niet alleen migratie van herten in de weg. Ook vissen willen via het beekdal naar de rivier zwemmen. Die beken moeten dan wel stromen. De Werkgroep Beken en Sprengen van het IVN zet zich daar sinds dertien jaar voor in.

Twee keer per maand komen twaalf vrijwilligers bijeen om beken en sprengen in het beekdal schoon te maken. Takken en bladeren gaan eruit. Dammetjes die kinderen gemaakt hebben, verdwijnen weer.

Coördinator van de werkzaamheden Ruud Schaafsma herinnert zich hoe dertien jaar geleden de beekloop haast niet meer te zien was. Reden voor het IVN om aan de slag te gaan. "We hebben er boomstammen en dergelijke uitgehaald. Het was opvallend hoe het water meteen weer tevoorschijn kwam op de plek waar je had schoongemaakt. De beken gingen weer stromen."

Het vrijwilligerswerk gebeurt in overleg met Staatsbosbeheer en het Waterschap. Van tijd tot tijd komen ze bijeen om de werkzaamheden te bespreken.

Het Waterschap houdt de beken ook schoon. Waar hun machines niet kunnen komen, daar gaan de vrijwilligers aan de slag. "Het blijft handwerk. En de natuur neemt het al snel weer over als je het niet bijhoudt", aldus Schaafsma. Een sprengenbeek loopt maar langzaam af, die spoelt zichzelf niet schoon.

De beken stonden destijds niet alleen droog door het achterstallig onderhoud. "Er werd zoveel water aan de beek onttrokken, het ging niet goed met de grondwaterstand." En nog steeds staan de beken al gauw weer droog. Toch blijven de vrijwilligers doorgaan. "Er komt toch wel weer een periode met veel regen."

Schoon

Waarom is het zo belangrijk dat de beken schoon zijn, kun je je afvragen. Schaafsma: "Een beekdal met droog-

staande beken? Dan mis je wat. Het is mooi als de beken stromen. En voor de natuur is het goed. Het is heel schoon water, gefilterd en koud. Dat is heel bijzonder voor Nederland. Bepaalde planten houden daarvan. En als die er zijn komen daar weer bepaalde insecten op af. Vervolgens zie je vogelsoorten verschijnen als de grote gele kwikstaart."

"De ijsvogel", noemt hij nog een bijzondere soort die in het beekdal voorkomt, "vist op de stekelbaars. Die was in de jaren zeventig toen de beek droogviel uitgestorven. Net als de beekforel, die er ook zwom."

Eitjes van de stekelbaars blijven kleven aan de poten van vogels en konden zo terugkomen in de beek. De beekforel, die hier ooit werd uitgezet, kan alleen via migratie terugkeren. "En daarvoor zit het industrieterrein in de weg. Er wordt steeds gepraat over herten aan de Rijn, maar ook voor vissen is de ontmanteling van belang."

Voor de Werkgroep is het ontmantelen van het bedrijventerrein een extra motivatie om aan de slag te blijven met de beken, zegt hij. "Misschien gaan we dat stuk straks ook wel onderhouden. Hoe natuurlijker het er allemaal uitziet, hoe beter. Tot nu toe verdween het water bij het industrieterrein in pijpen onder de grond. Straks blijft het in zicht. Dat is veel aantrekkelijker. En vissen gaan niet die pijp in. Het wordt weer een geheel."

Wandeltochten

Schaafsma houdt zich ook bezig met het rondleiden van groepen door het beekdal en omgeving. Aan de hand van een kaart uit 1880 van Hemmo Bos, zette hij wandeltochten uit en schreef hij een boek.

"Het lijkt me geweldig dat wandelpaden doorgetrokken worden over het industrieterrein. Dat is zo'n opwaardering van het beekdal. Daar kan ik me wel op verheugen."

'Het wordt alsmaar mooier'

"Je moet er af durven blijven. Dan zie je de wonderen van de natuur weer." Directeur van Staatsbosbeheer Regio Oost Piet Winterman ziet het helemaal voor zich hoe het Renkums Beekdal straks een aaneengesloten natuurgebied wordt, waar dieren kunnen trekken en bijzondere planten vanzelf terugkeren.

"Mensen zullen er met 23 keer zoveel plezier wandelen."

Staatsbosbeheer neemt straks in 2008 het voormalige bedrijventerrein aan de Beukenlaan over. De gebouwen zijn tegen die tijd verdwenen. Zand is dan afgegraven, het terrein heeft zijn oorspronkelijke vorm terug. Het vormt weer een geheel met het bovenliggende gebied, dat ook onder Staatsbosbeheer valt.

Op de plek waar jarenlang industrie zat, mag de natuur straks zijn gang gaan. "Eerst laten we komen wat er komt", zegt Winterman. Dat zullen één- en twee-jarige soorten zijn, zoals klapperozen en distels. "Dat maaien we, als het nodig is misschien wel drie keer per jaar. Het maaisel halen we weg, zodat de grond schraler wordt. Langzaamaan ontstaat er dan vanzelf een balans en keren natte graslands- oorten, zeggesoorten, orchideeën terug. En ook paddestoelen, libellen en vleermuizen."

Rode lijst

Het beheer van het grasland ten noorden van het bedrijventerrein bestaat sinds vijf jaar al uit maaien en laten versralen. Het resultaat is een natuurgebied waarin, samen met de omliggende bossen, 461 plantensoorten

geteld zijn, waarvan er zeventien op de rode lijst staan. Dat wil zeggen dat ze met uitsterven worden bedreigd. Ook telde KNNV/IVN er in de periode 2000-2003 79 soorten broedvogels waarvan zeven op de rode lijst voorkomen. Er zitten zeventien zoogdiersoorten, waaronder boomarter en franjestaart, 87 soorten mos, 286 soorten paddestoelen waarvan 29 op de rode lijst en negentien vlindersoorten. En dit jaar bloeiden voor het eerst sinds lange tijd, niet ver van het bedrijventerrein, orchideeën. De afwisseling van bos op de flanken en grasland in het beekdal maakt het gebied aantrekkelijk voor dieren en planten. Maar de grote hoeveelheid bijzondere soorten is ook te danken aan het feit dat Staatsbosbeheer vijf jaar geleden begon met maaien en hooien. "Voor die tijd werd het terrein begraaasd. Als het gebied eenmaal groot genoeg is kan dat wel weer. In natte tijden gaan de dieren dan hogerop. Sommige plekken worden dan schraler en andere rijker. Zo krijg je nog meer verschillende soorten", vertelt Winterman. Nog een reden waarom het zo goed gaat met de natuur is dat er groot onderhoud aan de beken gepleegd is. Het waterschap heeft de leembodem hersteld en zorg-

vuldig gekapt langs de beken. Het grondwaterpeil is nog steeds een punt van zorg. In het verleden onttrok de industrie veel water aan de bodem. Dat is ten dele gestopt, maar ontwatering aan de randen van de Veluwe en drinkwaterwinning veroorzaken nog steeds verdroging. Daarom staan er nu beektrajecten droog.

Het maaien van het grasland gebeurt met speciale, lichte machines die zo min mogelijk druk op de bodem uitoefenen. Zo gauw de planten zijn uitgebloeid en het zaad is gezet, gaat een aannemer in opdracht van Staatsbosbeheer aan de slag.

Vlinders

Het is de bedoeling dat het beekdal straks deel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur. Dieren waaronder herten, maar ook bijvoorbeeld waterdieren en vlinders, hebben dan een groot gebied om te trekken en soortgenoten tegen te komen. De natuur wordt er krachtig van.

"Het is geen utopie", benadrukt Winterman. "Het is al op veel plekken genaderd. Je moet wel bepaalde poorten hebben. Het Renkums Beekdal is een schitterend voorbeeld van hoe het dankzij krachtig rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid mogelijk is gemaakt." Door bebouwing zijn veel natuurlijke beekdalen in het verleden verloren gegaan. "De verbindingen zijn nu bijna onmogelijk. Dat maakt de poorten zo belangrijk. Ze zijn essentieel."

Zijn er eenmaal ecoducten en fauna-passages in de omgeving van het Renkums Beekdal, dan kan de natuur zich in tien jaar hersteld hebben, denkt de directeur van Staatsbosbeheer. Vormt de natuur dan een geheel, dan kunnen bezoekers er wellicht in rondstruinen. "Het is veel spectaculairder als je straks een ononderbroken systeem naar de rivier hebt. Dan is het groot genoeg om te zeggen: loop er maar in. Hoe groter het is, hoe minder kwetsbaar. Dan heb je zoveel kracht in je systeem. Dan geeft het niet als je een plantje vertrapt of een vogel verstoort." Het water van de middelste beek zal straks zijn eigen weg zoeken. "Tot nu toe werd de beek beheerd als een boensloot: het werd gemaaid. Straks

krijgt het een meer natuurlijke loop, het zal meer kronkelen." Mensen zullen straks veel meer plezier beleven aan een wandeling in het beekdal, merkt Winterman op. "Het wordt alsmaar mooier."

De Beken

Het informatiecentrum in boerderij De Beken gaat een belangrijke rol spelen. Het wordt 'een levendig centrum voor natuur en milieu', aldus Staatsbosbeheer. "We willen het ontwikkelen tot een dependance van het bezoekerscentrum in Nunspeet. De beheerder daar is nu bezig het van de grond te krijgen." De openingstijden worden verruimd, er komen meer activiteiten. Dit in wisselwerking met an-

dere groepen die al in het beekdal actief zijn, benadrukt de directeur van Staatsbosbeheer. Onder meer is er contact met scholen, er vinden lessen plaats in het beekdal. Mensen zullen actief worden betrokken bij het natuurbeheer. Ze kunnen helpen met hooien, gastheer of -vrouw worden in De Beken, rondleidingen geven met bepaalde thema's, zoals vleermuizen of vlinders. "Ze kunnen zelf met ideeën komen." Dat niet alleen omdat Staatsbosbeheer er zelf de mensen niet voor heeft. "Het is veel leuker dit met mensen uit de gemeenschap op te pakken. De betrokkenheid van mensen wordt groter, ze begrijpen de waarde van de natuur beter en gaan ervoor staan."

'Laten we er nu samen uitkomen'

Wethouder Financiën, Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken Erik Heinrich is verheugd dat het ontwerpbestemmingsplan Renkums Beekdal opnieuw is vastgesteld. "De afkeuring door de provincie heeft driekwart jaar vertraging opgeleverd. Maar we zitten nog steeds op het geplande traject en ik denk dat we binnenkort tot een afronding kunnen komen."

"Een ongelukkige fout", noemt hij de reden waarom het ontwerpbestemmingsplan de eerste keer werd afgeketst. Het plan lag een dag te kort ter inzage. Nu is het opnieuw door de gemeenteraad vastgesteld.

"Het uitstel is vervelend geweest. Maar we zijn daardoor wel met de neus op de feiten gedrukt: dit zijn de emoties die leven onder de ondernemers, dit zijn de mogelijkheden. Laten we er nu

samen uitkomen." Ondertussen zijn zestien van de negentien ondernemers van het industrieterrein vertrokken. Met de laatste drie zijn de onderhandelingen nog in volle gang. Het was een van de ondernemers die erop wees dat het bestemmingsplan niet helemaal zes weken ter inzage had gelegen.

Alternatieve locaties

Ondernemers die nog geen nieuwe locatie hadden gevonden, grepen de gelegenheid aan om hun zienswijze nog eens naar voren te brengen. Ze vonden het bestemmingsplan bedreigend omdat het de gemeenteraad de mogelijkheid biedt te onteigenen. Die wil daar echter helemaal geen gebruik van maken, benadrukt de wethouder. "En wij als college zullen dat nooit voorstellen."

Hij kan zich de onrust van de ondernemers wel voorstellen. "Er is niks zo vervelend voor een bedrijf als onze kerheid: hoelang blijf ik hier nog, is een investering nog rendabel. Ze willen graag snel een alternatieve loca-

tie, maar wellicht dachten sommigen ook: van uitstel komt afstel."

Het uitplaatsen van de bedrijven is een grote uitdaging want er is gezegd dat ze een nieuwe plek binnen de gemeentegrenzen zouden krijgen aldus Heinrich. "We willen ze niet kwijt. Maar het aantal geschikte locaties is beperkt. We zijn een groene gemeente en dat willen we blijven. Het valt niet mee een goede plek binnen Renkum te vinden."

Nu is het zover dat het erop aan komt, meent hij. "De ondernemers hebben nu goede en haalbare voorstellen gekregen. Twee van de drie bedrijven kunnen binnen de gemeentegrenzen terecht, voor de derde ligt er een goed voorstel voor een plek buiten Renkum." Hij kan zich de twijfel van de ondernemers voorstellen. "Je bent gewend aan een bepaalde locatie en je krijgt niet hetzelfde terug. Je wilt wel even nadenken voor je 'ja' zegt. Maar we kunnen niet tot Sint Juttemis/eindeloos blijven onderhandelen. We willen verder en daar natuur ontwikkelen."

Tegels worden weer tableau

In de vorige nieuwsbrief stond een artikel over het tegeltaleau dat de arbeiders van Vredestein in 1953 aan de fabriek hebben aangeboden. Het tegeltaleau bestaat uit 123 tegels van melkglas waarop een schildering is aangebracht. De firma Van Sabben heeft de tegels stuk voor stuk en schadvrij uit het gesloopte pand van

Vredestein aan de Beukenlaan gehaald. Onlangs is de opdracht gegeven het tegeltaleau weer tot één geheel te maken. Dat gebeurt door de tegels op een stevige ondergrond te bevestigen. Het tableau zal straks een plek krijgen in het gemeentehuis nabij het trappenhuis aan de oostzijde. Een oproep eerder dit jaar voor sug-

gesties voor een definitieve plek voor het tableau in een openbare ruimte leverde zeer uiteenlopende reacties op. Daarbij bleek wederom dat Heveadorp op dit moment geen goede plek heeft voor dit kwetsbare kunstwerk. Mocht die er in de toekomst echter komen dat is het tableau op zijn nieuwe ondergrond gemakkelijk te herplaatsen.

Beekdal weer een stap verder

Toen zaten er nog drie. En met een van die drie overgebleven ondernemers op het industrieterrein aan de Beukenlaan, denkt de Dienst Landelijk Gebied (DLG) er 'zeer binnenkort' uit te zijn. Alles loopt nog volgens plan, aldus projectmanager DLG Kim Heezen.

De sloop van leegstaande gebouwen is in volle gang. Bij Vredestein liep dat enige vertraging op, vertelt Heezen. Een kelder liep vol met grondwater. "De sloop is voor korte tijd gestaakt." Na toestemming van de provincie om tijdelijk te mogen bemalen, zijn de werkzaamheden hervat. Frenzt is eind oktober tot maaiveld gesloopt. De sloop van enkele panden aan de Hartenseweg is in voorbereiding. "We willen gebouwen niet lang leeg laten staan", zegt Heezen. "Dit uit veiligheidsoverwegingen." Sommige gebouwen blijven voorlopig echter nog overeind, omdat er deels nog bedrijvigheid is.

Begin volgend jaar begint de voorbereiding voor de sanering van het terrein. Het plan daarvoor is nog niet klaar. Een braakliggend stuk terrein van de

gemeente waar asbest zat, is nader onder de loep genomen. "De vraag is of er in het verleden wel zorgvuldig met die asbest is omgegaan", vertelt Heezen. "We doen nu op verzoek van de provincie over een breder gebied onderzoek dan eerst."

Ook kijkt de DLG hoe het staat met de Molenbeek ten zuiden van het bedrijventerrein. Mogelijk is het door de industrie verontreinigd en zal het in het saneringsplan worden betrokken, ook al valt het buiten het plangebied.

Zand

Is de sanering klaar, dan kan een groot deel van de grond weg. Bedrijven verhoogden delen van het terrein in het verleden met zand. Dat moet allemaal weg. Een deel van de grond wordt gebruikt om andere plekken van het voormalige industrieterrein weer op te

hogen om zo de oorspronkelijke vorm terug te krijgen. De rest van het zand wordt verkocht. "Er is al animo voor", weet Heezen. "We bepalen straks eerst hoeveel we zelf nodig hebben voor het opvullen van het terrein. De rest wordt afgezet." Heel vieze grond wordt afgevoerd. Voor licht verontreinigd zand wordt gekeken naar de mogelijkheden om het her te gebruiken. Het gebied krijgt straks de bestemming 'natuur'. Daarvoor gelden andere normen dan wanneer het om een woongebied ging, benadrukt Heezen.

De projectmanager is blij dat de gemeenteraad van Renkum het ontwerpbestemmingsplan Renkums Beekdal ondertussen opnieuw heeft vastgesteld. "Zonder het bestemmingsplan komen we niet tot het realiseren van de natuurontwikkeling."

Colofon

Deze Nieuwsbrief is een uitgave van de Stuurgroep Renkums Beekdal waarin vertegenwoordigd zijn:

- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
- Gemeente Renkum
- Provincie Gelderland

Secretariaat:

Provincie Gelderland,
Afdeling Landelijk Gebied,
Postbus 9090,
6800 GX Arnhem
Tel. (026) 359 95 05
E-mail: h.boersma@prv.gelderland.nl

Tekst:

Monique Bloeme

Basis layout:

Kees de Bruijn

Foto's:

Marco Vellinga, Koos Dansen

Druk en Layout:

Provincie Gelderland
oktober 2006

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

